

Bijzondere expositie: Tweede Wereldoorlog in ZB Bibliotheek van Zeeland Door Matty Verkamman

Op grote formaten worden 280 kleurbeelden getoond, die de Tweede Wereldoorlog een extra dimensie geven. Gelijktijdig is naast deze beelden een kleine, maar bijzondere expositie met een Walchers accent inzake de Tweede Wereldoorlog te zien. Dat betreft de actuele vondst van een kistje met nooit gepubliceerde foto's, die een onbekend beeld geven van de verwoestingen op Walcheren in 1944. Zo zijn beelden boven water gekomen van de ravage rond de boulevard en het kapotgeschoten treinstation In Vlissingen en ook van ondergelopen straten in en om Middelburg. Na 1944 zijn de negatieven van deze foto's altijd in dat kistje blijven liggen. Ze zijn uiteindelijk in het archief van het Watersnoodmuseum in Ouwerkerk terecht gekomen, waar aanvankelijk het vermoeden bestond dat het om foto's van de Watersnoodramp in 1953 op andere plekken in Zeeland ging. Dat is niet het geval. De foto's waar grote stukken van Walcheren onder water staan, betreffen de inundatie van het eiland in 1944. Hoogstwaarschijnlijk zijn deze foto's gemaakt door een lid van de bekende Zeeuwse fotografenfamilie Verschoore.

Altijd was de oorlog in de collectieve herinnering een zwart-wit ervaring. Door het werk van de Gelderse 'colourist' Jakob Lagerweij komen de jaren '40-'45 nu via de expositie '**WO2 in Kleur**' veel dichterbij. Lagerweij is soms dagenlang bezig met het veranderen van zwart-wit in kleur. Hij heeft veel kleuren-kennis van kleding en militair materieel. Zijn werk ziet eruit alsof het gisteren gemaakte kleurendia's zijn.

De expositie '**WO2 in Kleur**' heeft een nationaal en internationaal karakter, maar ook beelden met een Zeeuwse achtergrond op de diverse eilanden en in regio's zijn te zien. Zo is er een indringende foto van zingende Duitse militairen in het centrum van Sint-Maartensdijk die ademloos door een groepje Thoolse kinderen worden aangekeken. De nadruk op het Zeeuwse beeld ligt op 'De Slag om de Schelde', de bevrijding en de gevechten in Vlissingen en de bijna zonder slag of stoot verlopen bevrijding van Middelburg. Ook het in mei 1940 in brand geschoten stadshart van Middelburg is in kleur te zien. Tevens is er een portretfoto van de Middelburgse scholier Lion Polak, een joodse jongen die samen met zijn ouders aan de verplichte verhuizing vanuit Zeeland naar Amsterdam, vervolgens het doorganskamp Westerbork en tenslotte de reis naar de moordfabrieken in Auschwitz en Sobibor is

ontkomen en in Loosdrecht is ondergedoken. Lion doet verzetswerk en wordt verraden. Door een groep Nederlandse SS'ers wordt hij op een gruwelijke manier mishandeld, uiteindelijk vermoord en in de Loosdrechtse Plassen gedumpt. De verantwoordelijke SS'er van het zogenoemde 'Commando Pieters' is de domineeszoon Hans Pieters. Moorden en verkrachten zijn diens vaste bezigheden en bij het kwellen van zijn slachtoffers ziet hij er niet tegenop tijdens de angstaanjagende verhoren met een speciale tang de nagels uit de vingers van de gevangenen te trekken. Zijn sadisme is zo onbegrensd dat zelfs zijn Duitse bazen hem op zeker moment even vastzetten. Na de oorlog komen alle misdaden van Pieters in het kader van de bijzondere rechtspleging naar boven. Hij wordt dan ter dood veroordeeld. De in 1948 aangetreden koningin Juliana krijgt een gratieverzoek van Pieters. Het is bekend dat Juliana grote moeite heeft met de doodstraf en de SS'er gaat er vanuit dat hij niet zal worden geëxecuteerd. Maar nadat duidelijk is geworden hoe verschrikkelijk de misdaden tegen de menselijkheid van Pieters zijn geweest, weigert de koningin het gratieverzoek te honoreren. Op 21 maart 1952 sterft Hans Pieters op de Waalsdorpervlakte – buiten zinnen geraakt door angst en op het laatste moment God om vergeving smekend – voor het vuurpeloton. Hij is de laatste oorlogsmisdadiger die in Nederland is doodgeschoten.

De expositie is een vervolg op de succesvolle, 4-delige boekenreeks '**WO2 in kleur**' (al bijna 25.000 exemplaren van verkocht!), een project van de Zeeuwse uitgever-journalist Matty Verkamman, dat hij in samenwerking met de grootste dagbladuitgever in Nederland DPG (o.a. uitgever van het AD, de Volkskrant, Trouw, Het Parool, en een aantal regionale dagbladen waaronder de PZC) heeft gerealiseerd. De vier boeken zijn geschreven door de journalisten Ad van Liempt, Jaap Visser (voorheen De Volkskrant) en Matty Verkamman (voorheen Trouw en NOS-televisie). Verkamman en Lagerweij hebben in overleg met DPG ook de expositie gemaakt, die door tientallen gemeenten in heel Nederland tot en met eind mei 2025 is gehuurd. In Zeeland hebben 11 van de 13 gemeenten mede dankzij de financiële ondersteuning van de Provincie Zeeland de expositie omarmd. De eerste expositie was in Vlissingen vanaf 4 mei te zien en trok in 'Scheldehof' in slechts acht dagen tijd het enorme aantal van 6.700 bezoekers. De initiatiefnemers van de expositie richten zich op een breed publiek en doen er ok alles aan om met name schoolklassen uit het voortgezet onderwijs te bereiken. De scholen in de gemeenten die de expositie huren krijgen alle voor de schoolbibliotheek de cassette met de 4 boeken. Dat geldt dus ook voor alle middelbare scholen in de gemeente Middelburg.

De expositie is groot van opzet en belicht de Tweede Wereldoorlog van vele kanten. Op het eerste paneel zijn enkele beelden van de Eerste Wereldoorlog te zien, ook die foto's zijn in kleur omgezet; de Eerste Wereldoorlog is niet los te zien van de Tweede Wereldoorlog. Internationaal is in de jaren '20 en '30 vervolgens in kleurbeeld de situatie in Nazi-Duitsland te volgen, gaandeweg de onderdrukking op de Joodse gemeenschap, uitmondend in 6 miljoen vermoorde Joden. Ook is er aanzienlijke aandacht voor de mobilisatie die in Nederland voorafgaat aan de inval van Duitsland op 10 mei 1940, de positie van de NSB in Nederland, het verzet, maar ook de regering in ballingschap in Londen, het Koninklijk Huis met vooral de rol van Koningin Wilhelmina, de gevechten in de andere werelddelen, de aanval van Japan op de Amerikanen in Pearl Harbor en de bevrijding vanaf 1944, met D-Day in augustus 1944 in Normandië als de beslissende slag. Tevens laat de expositie beelden zien van het totaal mislukte 'Market Garden' in Gelderland en de minstens zo belangrijke en wél geslaagde Slag om de Schelde. Alle foto's op de 31 panelen zijn voorzien van tekstduidingen.

De expositie gaat tot eind mei 2025 'reizen' door heel Nederland en is in chronologische volgorde opgebouwd. Van de Zeeuwse oorlogsgeschiedenis is niet alleen uitgebreid de Slag om de Schelde te volgen, maar ook het dagelijks leven. De oorlog in Zeeland wordt in tekst en beeld uitvoerig belicht. In een in 1950 verschenen rapport van prof. Piet Bouman, in opdracht van het Rijks Instituut voor Oorlogs Documentatie, was de conclusie dat vooral Noord-Beveland 'een voorbeeld was voor de andere Zeeuwse gebieden'. Dat eiland telde vrijwel geen NSB'ers. Veel onderduikers – ook een Joods gezin in Colijnsplaat – vonden er een veilige plek. De mate van verzet was er opvallend. Toen werd opgeroepen deel te nemen aan de landelijke april-mei staking van 1943 was Noord-Beveland als 'Klein Engeland' de enige regio in Zeeland die bijna collectief gehoor gaf aan die oproep. De uit Sint-Annaland afkomstige politieman Bram Westdorp was op Noord-Beveland een van de leiders van het verzet en dat was opmerkelijk, want in veel gevallen was de politie juist het nogal volgzaam verlengstuk van de bezetter.

Bijzonder is ook het verhaal van de Amerikaanse piloot Jim Frolking, die met zijn P-51 Mustang na een bombardementsvlucht in de Oosterschelde neerstortte, die crash overleefde, en de oorlog doorkwam in een schuilplaats op de zolder van de boerderij van de familie Van der Maas in Kats. Frolking leeft nog altijd, hij werd op 30 april 100 jaar. Ook de andere kant van Zeeland is te zien. Zo is er aandacht voor de Zeeuwse schrijver en dichter Martin Beversluis, die eerst communist en socialist was, vervolgens lid werd van de NSB en later zelfs van de SS. Beversluis werd burgemeester van Veere en manifesteerde zich als een onversneden antisemiet: 'Verdelg het joodse gespuis!' was een strofe uit een van zijn onvoorstelbaar antisemitische gedichten van deze man, die zich nochtans ook altijd als christen zei te manifesteren. Zijn anti-semitische vuilspuiterij ten spijt, hield hij na de oorlog tegenover de rechter vol dat hij zichzelf niet als anti-Joods zag. Het Zeeuwse verzet had te kampen met de tegenstand van hard line NSB'ers, van wie de gebroeders Dekker uit Goes – eigenaren van een orgel- en sportartikelenfabriek – de kwalijkste figuren waren aan de nazi-top in bestuurlijk Zeeland.